

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO**
z dnia 9 listopada 2017 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w m. st. Warszawie ze Służby Polsce na Kazimierza Kardasia „Orkana”.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi m. st. Warszawy.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada m.st. Warszawy nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy Służby Polsce. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy, oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła

do organu nadzoru w dniu 9 listopada 2017 r. (pismo z dnia 9 listopada 2017 r. znak: BUW-940-229(2)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa Służby Polsce wypełnia normę art. 1 ustawy.

Powszechna Organizacja „Służba Polsce” (SP) – polska państwowa organizacja paramilitarna i przeznaczona dla młodzieży w wieku 16–21 lat. Utworzona została ustawą z 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu. Artykuł 1 tej ustawy wprowadził obowiązek powszechnego przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży *celem włączenia twórczego zapалу młodego pokolenia do pracy nad rozwojem sił i bogactwa Narodu oraz celem rozszerzenia systemu wychowania narodowego, przedłużenia kształcenia i wychowania młodzieży poza okres obowiązku szkolnego*. Dla bezpośredniego kierownictwa powszechnym przysposobieniem młodzieży utworzono powszechną organizację przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży „Służba Polsce”. Powszechny obowiązek przysposobienia zawodowego obejmował naukę, wykonywanie pracy okresowej (do 6 miesięcy przez młodzież w wieku przedpoborowym, zaś przez starszą przez okres nie dłuższy od trwania zasadniczej służby wojskowej) oraz wykonywanie pracy dorywczej, do 3 dni w ciągu miesiąca. Zwolnione od tego obowiązku były: osoby uznane za niezdolne do pracy fizycznej; kobiety zamężne, ciężarne, karmiące lub sprawujące opiekę macierzyńską; osoby pełniące bądź które odbyły zasadniczą służbę wojskową; jedyni żywicieli rodzin; osoby, utrzymujące się z prowadzenia gospodarstwa rolnego, hodowlanego lub ogrodniczego niemające członków rodziny zdolnych do zastąpienia ich w gospodarstwie oraz duchowni. Komendant Główny mógł nadto zwolnić z całości lub części obowiązków inne osoby.

Organizowanie wczasów dla młodzieży podlegającej przepisom ustawy było wzbronione bez połączenia ich z wykonywaniem przewidzianych w ustawie obowiązków, zlekceważenie tego wymogu zagrożone było karą aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 50 tys. zł. Za odmowę stawiennictwa na komisji kwalifikacyjno-rejestracyjnej, podawanie fałszywych danych lub odmowę przyjęcia karty powołania groził areszt do 2 miesięcy lub grzywna do 20 tys. zł albo obie kary. Absencja w miejscu pracy lub ćwiczeń lub oszukiwanie zabiegi w celu uzyskania dla siebie lub innych zwolnienia karane były aresztem do 3 miesięcy lub grzywny do 50 tys. zł albo połączeniem obu kar.

Organizacja politycznie kontrolowana była przez PPR (później PZPR) za pośrednictwem Związku Walki Młodych (ZWM), później ZMP, organizacyjnie powiązana z wojskiem. Organizacja prowadziła obowiązkowe przysposobienie zawodowe, wojskowe, wychowanie fizyczne oraz indoktrynację polityczno-ideologiczną. Regulacje prawne przewidywały, że kierownicy i instruktorzy: *obowiązani są organizować naukę, pracę, ćwiczenia i spędzanie wolnego czasu młodzieży w taki sposób, by wyrobić w niej zamiłowanie do pracy nad odbudową kraju i zwiększeniem jego mocy, wpoić jej poczucie obowiązków obywatelskich i miłości Ojczyzny*.

W 1949 r. do „Służby Polsce” należało około 1,2 mln osób.

Jednostkami organizacji były brygady, bataliony, hufce i drużyny. Młodzież organizowano w jednostkach tworzonych w miejscach zamieszkania lub zatrudnienia – hufcach (miejskie, wiejskie, szkolne, zakładowe) oraz w ramach skoszarowanych oddziałów, w których dziewczęta i chłopcy pracowali z dala od domów – brygadach

(operacyjne, inwestycyjne, rolne i in.). Brygady SP pracowały między innymi przy odbudowie Warszawy, budowie ośrodków przemysłowych (m.in. Nowa Huta), osuszeniu Żuław czy w kopalniach i kamieniołomach.

Do specjalnych brygad, tzw. „nadkontyngentowych” pracujących w kopalniach i kamieniołomach wcielano przymusowo młodzież z grup społecznych uznawanych przez władze za wrogie politycznie (zamożni rolnicy, przedwojenni kupcy, przemysłowcy, urzędnicy państwowi, mniejszość ukraińska). W 1953 r. ograniczono liczbę hufców, brygad i pracowników oraz wprowadzono zaciąg ochotniczy.

Organami „Służby Polsce” była główna komenda oraz wojewódzkie, powiatowe (miejskie) i gminne komendy. Komendant główny był powoływany przez Prezydenta RP na wniosek Ministra Obrony Narodowej, zatwierdzony przez Radę Ministrów. W części ministerstw utworzono biura lub wydziały dla współdziałania z organizacją. Obsada komend składała się, według ustawy, m.in. z żołnierzy służby czynnej oraz rezerwy, a także instruktorów, kierowników robót i specjalistów, delegowanych przez właściwych ministrów. Powiatowym (miejskim) komendantom „Służby Polsce” powierzono m.in. prowadzenie ewidencji młodzieży, podlegającej powszechnemu obowiązkowi przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Koszty działania organizacji pokrywane były przez Radę Ministrów i poszczególne ministerstwa.

„Służba Polsce” została rozwiązana 17 grudnia 1955 r. a jej następcą zostały powołane w 1958 r. Ochotnicze Hufce Pracy.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy Służby Polsce na ulicę Kazimierza Kardasia „Orkana”.

Kazimierz Kardaś, ps. *Orkan* urodził się 17 stycznia 1919 r. w Kurozwałkach, zmarł 6 maja 1944 r. w Warszawie. Podporucznik, żołnierz Armii Krajowej, zastępca dowódcy II plutonu kompanii Agat (późniejszego batalionu „Parasol”), uczestnik akcji zbrojnych.

Podczas okupacji niemieckiej działał w polskim podziemiu zbrojnym i uczestniczył w wielu jego akcjach. Od 1939 r. należał do Szarych Szeregów. Od 1942 r. w Warszawskich Grupach Szturmowych, w Hufcu Południe, *SAD-200*. 1 lipca 1943 r. został przekazany z *SAD-u* do nowo utworzonego oddziału Agat. Ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty Agricola (klasa o kryptonimie *Aniela*), a także kurs podharcemistrzowski (tzw. *Szkola za lasem*), dowódców kompanii, minerski, samochodowy oraz Wielkiej Dywersji. Od końca 1943 r. jego łączniczką była Maria Stypułkowska-Chojecka.

Akcje, w których brał udział: Lange (22 maja 1943 r.) - akcja likwidacyjna SS-Rottenführera Ewalda Lange, który torturował Jana Bytnara podczas przesłuchań);

Pogorzel (26 czerwca 1943 r.) – wysadzenie pociągu z niemieckimi żołnierzami, wracającymi z frontu wschodniego; Wilanów (26 września 1943 r.) – znajdował się w grupie dowódcy akcji Władysława Cieplaka; Weffels (1 października 1943 r.) - dowódca akcji, która była zamachem na Ernsta Weffelsa, esesmana i kata w więzieniu dla kobiet na Pawiaku; Stamm (6 maja 1944 r.) – dowódca akcji, w czasie której został ciężko ranny. Zmarł tego samego dnia po operacji przeprowadzonej w konspiracyjnym szpitalu. Miał 25 lat. Pochowany w kwaterach żołnierzy i sanitariuszek batalionu Parasol na Wojskowych Powązkach w Warszawie.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na bezczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Sipiera